

Otázka předvojů.

Zajištění.

Již v dávných dobách stanovili vojevůdci o vedení vojsk několik zásad (principů), ostatně velmi širokých a axiomatických, jež v základě zůstaly platny až po naše dny.

Jedna z těchto zásad všeobecné taktiky je princip překvapení, jejímž autonymem je další zásada vždy platná, již zoveme zajištěním.

Pod tento pojem shrnujeme veškerá opatření, jež velitele a vojska chrání před překvapením, t. j. umožňují veliteli uchovati si volnost jednání. Pojem mění ovšem svůj rozsah podle velikosti vojska, o němž jde.

Způsob, kterým bylo zajištění dosaženo v různých dobách, se velice liší od způsobů dnešní doby a závisel i závisí na taktice vojsk, jež ho používala a na způsobu vedení války (strategické důvody).

Uhrnem lze říci, že velitel strany X je zajištěn před překvapením strany Y:

a) je-li mezi oběma protivníky jistá mezera prostorová, z níž vyplývá delší či kratší mezera časová;

b) má-li o nepříteli zprávy;

c) je-li strana X seskupena tak, že může začít boj za dobu kratší než protivník;

d) konečně, zvláště v boji, jsou-li dobré podmínky a opatření pro spojení mezi jednotkami.

Velitelé, zejména aby dostali zprávy a aby si uchovali volnost akce, pokud se vztahuje na sestavu jejich vojsk, užívali za všech dob různých prostředků, z nichž nejuniversálnějším prostředkem jsou oddíly zajišťovací.

Podle toho, chrání-li hlavní síly v jejich čele, boku nebo zádi, nazýváme je předvoje, bočné voje nebo zadní voje.

1. Předvoje (avantgardy) před světovou válkou.

Historický náčrt.

Se změnou výzbroje vždy souvisí změna ve vedení boje (taktika) a v užití vojsk; a, byť se vojenské názvy mnohdy neměnily, smysl jejich se měnil, a téměř slovu rozumí každé století jinak. To se týká též předvojů; všimněme si nyní těchto skrytých změn.

1. Předvoj při vzniku moderní pěchoty.

Švýcaři, táhnouce v listopadu r. 1313 proti rytířům Leopolda Habsburga, byli rozděleni v předvoj a valný voj. Čelní hlídky a zvědové hlásí veliteli povstalců, kde jsou právě rytíři. A vidíme, že velitel Švýcarů dává předvojem uzavřít u Morgartenu rytířům další cestu a svůj valný voj řídí proti boku nepřítele, vtěsnaného mezi hory a jezero a připravuje rytířům úplnou porážku.

Předvoji byla dána samostatná úloha, zaměstnati nepřítele, upoutati jeho pozornost. Valný voj pak manévroval zcela nezávisle na předvoji na jiném místě bojiště.

Podobně bylo užito předvojů i v jiných bitvách té doby.

2. Ve válkách vedených kondotiery.

Tři století později, kdy vojska kromě pík jsou vyzbrojena též mušketou a děly, přední voj opět chrání valný voj před překvapením, odstraňuje mu z cesty překážky a podle potřeby kryje rozvinutí k bitvě hlavních sil. Známé je rozčlenění spojenců 8. listopadu 1620, když táhli z Rakovníka k Bílé hoře. Jejich předvoj (Bavori) měl asi 5000 mužů, byl zcela osamostatněn a asi 3000 kroků před valným vojem.

Zajistiv ligistům přechod přes Ruzyňský potok, vystoupil na svahovitý výběžek Bílé hory, severně od Rep, a tam téměř před královskou armádou očekával příchod valného voje.

Choval se zcela pasivně, nečinil nijakých příprav a nepokusil se zahájit bitvu. Jeho chování vyplývalo ze zásad a zvyků tehdejšího válečnictví.

Zásady unavovací strategie, jež ovládala velitele v těchto stoletích, a těžké útvary, jež bojovaly (španělské tercie, nizozemské polopluky), a ovšem též špatný fyzický i morální stav vojsk královských, činily pravdě nepodobné, že by se nepřítel pokusil rušit spojence v jejich přípravách.

3. V taktice lineární.

Ve válkách kabinetních jde stále ještě o armády malé, proto jich vojevůdci šetří, chrání se sváděti časté bitvy a hledí si škoditi hlavně manévrováním a ohrožováním skladů, na něž jsou armády odkázány (strategie unavovací).¹⁾

¹⁾ Velitel armády, aby chránil své sklady, často musil své síly dělit; ať však šlo o celek jeho sil či o jejich části, pochodovaly zpravidla v jedné nebo v několika hlubokých kolonách na prostoru velmi úzkém, jež bylo tudíž snadné chrániti vpředu jedinou společnou avantgardou. Armáda se dělila již napřed v tyto dispoziční jednotky: avantgardu, gros a arrièregardu (event. bočné voje).

V boji se uplatňuje již střelná zbraň (puška a dělo), a je tudíž tendence využití co nejvíce účinků palby. Proto (opakem k šikování v dobách kondotierů) pěchota bojuje v útvaru, jenž jí to úplně dovoluje, v linii.

Vojska se skládala ze značného procenta jezdeckva (u Fridricha i polovina početního stavu), které, byť i se nevymanilo dosud zcela z „karakoly“, přece již umělo útočit cvaletm.

Měla-li masa pěšího vojska změnit pochodový proud v útvary bojové, mohla tak učinit jen na vhodném terénu a jen ve značné blízkosti nepřítel (neboť by tuhé útvary pěchoty upadly v nepořádek, kdyby měly dlouho táhnouti v bojové formaci). Podle toho, jak dobře bylo vycvičeno, trvalo jeho rozvinutí kratší nebo delší dobu, a velitelé se zajišťovali slabšími nebo silnějšími avantgardami na značnou vzdálenost.

Fridrichovská avantgarda (protože armáda byla výtečně vycvičena) byla zpravidla jen lehké jezdeckvo se záložním dělostřelectvem, rakouská se skládala z jezdeckva a pěchoty a byla obyčejně mnohem silnější než pruská.

Byla především očima armády (nalézt nepřítel), chránila ji před překvapením na př. jezdeckvem, ale hlavně umožňovala a zastírala její rozvinutí.

Předvoji, jakožto dispoziční jednotce se velelo samostatně.

Předvoj započal boj, buď aby nepřítel donutil zcela se odkrýt, anebo, aby umožnil rozvinutí nebo přesun vlastních hlavních vojsk do nepřátelského boku.

Předvoj nebyl zesilován. Když skončil svou úlohu nebo měl veliké ztráty, byl odvolán a místo něho útočil další sled. Poněvadž se vojska neuměla krýt a mohla bojovat jen na otevřeném schůdném terénu, utkala se jen velmi zřídka bojem na setkanou. Obvyčejně jedna strana zaujala „postavení“, jež kryla jezdeckvem nebo předsunutým samostatným sborem, „avantgardou“, a svého postavení neopustila, ledaže by byla poražena.

Tím ovšem byla práce protivníkovy předvoje velice usnadněna. Staloť se jeho hlavní úlohou (předvojového jezdeckva) proniknout nepřátelským krycím kordonem a shlédnout postavení hlavních vojsk protivníkůvých.

4. Velká revoluce a první císařství.

Charakteristickým znakem vedení války této doby byly armády o velikých početních stavech a zavedení rekvisičního systému. Vše se zvětšilo v poměru k rokoku, i cíle války jsou důležitější (svoboda franc. národa na počátku, svržení „tyrana“ na konci).

V taktice lineární zmizely formace, protože konskribované vojsko „levée en masse“ jich neznalo a nemělo kdy se jim naučit. Napoleon, aby využil palby, užívá tirailleurů, kteří, rozvinutí v řetěz, začínají boj.

Vojska bojovala opět v hustých formacích (kolonách) — kromě tirailleurů — nekryla se, a jsouce ozbrojena jen puškou a dělem malé donosnosti, rozvíjela se poměrně blízko sebe. Poněvadž běželo o veliké masy vojsk,²⁾ trvalo toto rozvinutí dlouho a bylo třeba je krýt. Naopak vojska byla odkázána na rekvisice; armáda se musí rozložit po bitvě po celé zemi na prostoru více méně velikém. Po-

²⁾ Srovnání Fridrich II. měl v své největší bitvě — u Prahy — 64.000 mužů, Napoleon u Jeny 160.000 bojovníků.

něvadž je však zásada shromážďiti před bitvou všechny síly, jest opět třeba toto shromážďování krýti předsunutými vojsky (Ziethen v r. 1815 u Charleroi).

Až dosud jsme viděli, že „avantgarda“ byla vždy jistého, napřed určeného složení, byla dispoziční jednotkou, a zachovala toto složení i na bojišti, na němž samostatně vystoupila.

Napoleonská velká armáda se dělí nikoliv v „avantgardu“, „gros“ a „zadní voj“, nýbrž v armádní sbory a divise, jež byly dispozičními jednotkami vrchního velitele.

Není již schema jediného předvoje, nýbrž jsou podle Clausewitze (Vom Kriege. Fünftes Buch, VII. Kapitel, str. 274—281, Behr's Verlag 1918, 13. vydání) dva typy základní, totiž předvoj taktický (předvoj armádního tělesa na krátkou vzdálenost) a strategický (předvoj armádní). Kdy se kterého způsobu použilo, záviselo na okolnostech.

Pochodovala-li armáda těsně koncentrována, byť i s jednotlivými sbory vedle sebe, takže celou její čelní šířku bylo lze krýti jediným armádním tělesem, umístěným v pochodovém středu, byl armádní předvoj obyčejně vyloučen v síle nejvyšší dispoziční jednotky (sbor, skládala-li se armáda ze sborů, nebo divise, skládala-li se z divisí).

Úlohou předvoje bylo, jako ostatně i dnes kromě krytí, ochrany a zajištění času potřebného k rozvínutí armády, ještě odstraniti event. překážky v cestě (na př. nepřátelské jezdeckto, nepřátelský předsunutý sbor) a zajistiti důležité body v terénu, kde se měla armáda v bitvě rozvinouti. Bylo toho proto třeba, že vojska, podle nové taktiky, mohla bojovati v každém terénu (nejen na rovině, nanejvýše na šikmé ploše bez překážek jako v lineární taktice).

Příkladem je předvoj velké armády v tažení 1806 před bitvou u Jeny (V. sbor — Lannes); večer protáhl Jenou, a zjistiť nepřítele severně od města, usadil se na svahu Landgrafenbergu, zjistiť si tak východiště pro útok armády dne 14. října. Armáda pochodovala hustě koncentrována podle slov Napoleonových „200.000 mužů v jediném praporem čtverci,“ takže mohla míti společný předvoj.

Jindy, táhla-li armáda ve více kolonách (1805), resp. její armádní tělesa vedle sebe (Macdonald v roce 1813 proti slezské armádě), mělo každé těleso svůj vlastní předvoj.

Nicméně zejména na straně spojenců v r. 1813 byla silná armádní nebo sborová avantgarda obvyklou. Přispívaly k tomu úspěchy velitelů předvoje, kteří se poněkud, abych tak řekl, specialisovali ve vedení předvoje (na př. gen. Katzler, velitel Yorkova předvoje). Silný předvoj sboru byl často od valného voje vzdálen i na půldenní pochod a více. Ovšem úlohy, které takový předvoj tehdy řešil, byly více úlohy pro dnešní jezdeckto (hlavně průzkum, pozorování nepřítele, zabezpečení jistého vzdáleného bodu a p.).

Úhrnem lze říci, že se vojska kryjí silnou smíšenou avantgardou, jejímiž hlavními úkoly jsou průzkum a krytí rozvinutí celku. Velitel předvoje vzdálen od valného voje na velikou vzdálenost, musil jednati na vlastní vrub a vyvinouti velikou iniciativu.

Decker v r. 1822 v svém, v té době velmi ceněném díle, „Der kleine Krieg im Geiste der neueren Kriegführung“ praví o veliteli předvoje armádního sboru:

„Der Führer einer solchen Avantgarde (7—9 Baone, 6—12 Esk., 2—3 Bat. und 1 Pionierdetachment) ist ein Corpskommandant im Kleinen, oft mehrere Stunden Weges dem Gros voraus, ohne unmit-

telbahre Unterstützung ohne augenblickliche Verhaltensbefehle, auf sich, die Bravour der Truppen und die Eingebungen seines eigenen Geistes angewiesen. Niemand soufliert ihm seine Rolle, er erfindet, handelt, unterläßt alles auf eigene Verantwortlichkeit.“

Armáda je zřízení konservativní, a zkušenosti jedné války působí setrvačností tak dlouho, dokud nová válka nedokáže jejich zastaralost.

Zkušenosti z válek napoleonských zůstaly, pokud se týká předvojů, v platnosti a užívá se jich až do války světové.

Rozvojem techniky vzrostl materiál, zdokonalily se palebné zbraně, částečně se změnila taktika, avšak silné smíšení avantgardy ve smyslu právě vyloženém najdeme ve všech válkách posledního století.

Příkladem skoro školním jest rozčlenění V. armádního sboru pruského za pochodu do Čech v roce 1866 a úloha jeho předvoje, kterou měl v bitvě u Vysokova.

Z tohoto příkladu vysvítá, jak nebezpečné je pro předvoj, vzdá-li-li se příliš od hlavních sil. Kdyby byli Rakušané využili příležitosti, která se jim naskytla, a energicky všemi silami zasáhli, byla by pruská předvojová brigáda bojovala se čtyřmi brigádami VI. rakouského sboru a byla by bývala zničena dříve, než mohl dorazit valný voj V. sboru.

Příkladem, jak působí staré zvyky, jest chování II. pruského armádního sboru u Gravelotte 18. srpna 1870; večer (ačkoliv bylo celý den bojováno a postavení nepřítelovo známo) sestupuje sbor do roklin říčky Mance, na jejímž druhém břehu bojoval VIII. sbor, poslal napřed obvyklý předvoj.

Studiem války mandžurské bychom poznali, že mnohé ruské neúspěchy zavinila předvojová taktika, která tentokráte byla tím zajímavější, že se jí mnohdy použilo v obraně.

Pro tuto vžitou taktiku předsunutých sborů za všech okolností byli Rusové na rozhodujících místech skoro vždy slabší nebo žádné z jejich několika posic nebylo hájeno dostatečnými silami.

Nejprve byly poraženy předsunuté síly, aniž jim valný voj přispěl na pomoc. Poněvadž bylo zvykem vyloučiti silnou strategickou zálohu, která však málokdy zasáhla včas na rozhodujícím místě, bojovali Rusové stále, ačkoliv byli úhrnem silnější, menšími silami proti silám větším na místech rozhodujících.

Lze pozorovati zajímavý zjev, že i chybné užití předvoje (na př. V. sbor u Náchoda) nemělo v zápětí zlých následků, byl-li protivník málo čilý a taktický nebo též technicky méněcenný. Naopak užil-li jich tento protivník, zpravidla prohrával bitvy (Rusové 1905).

Po válce v r. 1870 se vyskytly názory, které dokazovaly, že změněné podmínky války nutí k tomu, aby změněny byly též složení a taktika tradičních smíšených avantgard.

Francouzský generál píše před světovou válkou:*)

„Mluví se neustále o předvoji za pochodu; jest ho však vůbec třeba? Nevěřím tomu, a jdu docela i dále. Řekl bych, že v proudech velkých jednotek předvoj má býti výjimkou.

V jakých mezích a na kterou vzdálenost je třeba předvoje, aby proud byl chráněn a zpraven? To závisí na jeho síle, ale obvykle

*) Z přednášky „Ostraha“ od majora Dama na Vál. škole. — Vyňato z knihy Cl. J. B. Dumas „Des opérations couvertures“ Paris.

dosti daleko, aby velitel celku měl dosti času soustřediti svá vojska a provésti obhlídky a rozhodnouti se dříve, než jej nepřítel zasáhne.

Divise, která má zprávy a jest chráněna na 15 km, může čeliti všem možnostem, aniž se musí obávat překvapení.

Které vojsko jest schopno chrániti divisi na vzdálenost 15 km a zpravovati? Jezdeckvo, kterému je svěřen průzkum, společně s jezdecktvem, které má zajišťovati.

K čemu tedy jest předvoj? K ničemu. Jaký význam může míti rozdělení divise ve dvě nestejně části, z nichž slabší má chrániti část silnější?

Předvoj má býti úměrný proudu, jež má chrániti, a dosti silný, aby mohl pochodovati na velkou vzdálenost. Leč čím větší jest tato vzdálenost mezi předvojem a valným vojem, tím menší naději má předvoj, že bude podporován. Narazí-li pak na úplnou divisi bez předvoje, co se s ním stane? Bude poražen. Připustíme, že předvoj zadrží nepřítele dostatečně dlouho, aby se valný voj mohl k boji rozčleniti. Velitel valného voje jest pak nucen přizpůsobiti se terénu, v němž předvoj boj započal. Musí se tedy buď valný voj připojiti k předvoji, anebo naopak předvoj se musí připojiti k valnému voji. V prvním případě bude předvoj nucen bojovati sám, dokud se valný voj nerozvine a neprojde vzdálenost, která jej odděluje od předvoje; jestliže se nepřítel rozvine dříve, jest jisto, že předvoj bude zatlačen k valnému voji. V druhém případě obrátí se předvoj k nepříteli zády, což jest nepřipustné, je-li předvoj tak silný, že jest schopen boje.“

„Shrneme-li tedy vše,“ praví autor, „tu vidíme, že velká jednotka, která má před sebou jezdeckvo, jemuž je svěřen průzkum společně s jezdecktvem divisním, nemá zapotřebí pěšího předvoje. Ba jest záhodno, aby ho neměla, což lze snadno pochopiti. Zrušením pěšího předvoje zmenší se délka proudu. Dodávání rozkazů jest rychlejší a jistější. Vojska přijdou do ubytovacích míst dříve. Každý sám staví své přední stráž, což jest jistější a přirozenější. Dnešní velké jednotky mají zapotřebí předvojů, které by viděly daleko a velmi rychle se pohybovaly. Jest to jediné jezdeckvo, které může splniti tuto úlohu.“

Německý generál Falkenhausen v své studii „Vortruppen“ Vierteljahreshefte 1905 není tak absolutní a radikální.

Nicméně praví: „Aus allen diesen Gruenden scheint mir eine zusammengesetzte Avantgarde unter einem besonderen Fuehrer heutzutage nicht mehr am Platze zu sein.“ A dále: „Im allgemeinen bedarf jeder Truppenkoerper auf dem Marsche nur der Abzweigung einer schwachen Abteilung des dem Feinde zunaechst befindlichen Infanterieverbandes, an dessen Spitze sich der Fuehrer des gesamten Truppenkoerpers befindet um fruehzeitig selbst zu sehen und seine Anordnungen treffen zu koennen. Es ist nicht noetig, dass diese vorgeschobene Abteilung sich wieder in besondere Koerper gliedert.“

Myslí, že pěši divisi dostačí na pochodu proti nepříteli vysunouti 1 pěší prapor přední brigády jako předvoj a z něho vyslati 1 rotu na hlídky.⁴⁾ Doporučuje, aby se místo „Avantgarde“ říkalo „Vorhut“, neboť: „Mit dem Namen würde sich der Begriff ändern. Aus der selbständigen abgezweigten Abteilung wird der einfache

⁴⁾ Psáno v době, kdy pěši divise pochodovala zpravidla na jediné silnici v koloně dlouhé asi 13–20 km.

auf das Nötigste beschränkte Sicherungsteil im Rahmen des zugehörigen Truppenkörpers und in Abhängigkeit von dessen oberster Leitung. Die Möglichkeit schädlichen Einfluss auf die Gefechtseinleitungen⁵⁾ auszuüben, fällt für die Vorhut fort, und die Geschlossenheit der Verbände wird nicht gestört. Der Unterschied, auch der jetzt noch üblichen Avantgarde gegenüber, ist ein grosser, vor allem ein grundsätzlicher, der als solcher für die Art der Kriegführung von Bedeutung ist.“

Nebudu rozebíratí názorů obou autorů se zřetelem k době, pro niž byly psány. Podotýkám jen, že jimi nepronikli, neboť předvoje nejen nebyly odstraněny nebo učiněny výjimkou, nýbrž nebyly ani zredukovány, pokud se síly týká (viz předválečné schema rak. divise na pochodu proti nepříteli).

S hlediska přítomné doby nutno k názoru prvního generála podotknouti, že poměr mezi zbraněmi se změnil ještě více v neprospěch jezdeckva, kdežto akční pásmo vyšších jednotek se rozšířilo. Velitel pěší divise zřídka se bude moci těšiti výhodě, že armádní jezdeckvo zajistí jeho jednotku. Sám má jen smíšený převládny oddíl (na př. 1 eskadronu, 3 roje cyklistů po lehkém kulometu a 2 těžké kulomety na autech), jenž má vyzvídati v pásmu divise, širokém obyčejně 6—8 km i více. Víme ostatně, které zprávy nám může jezdeckvo dodati. Stanoví čáru, na které se nepřítel brání. Určiti, o jak veliký odpor tu jde, je obyčejně nad jeho síly.

I když připustíme, že jezdeckvo bude ve svých úkolech převládnyých zdvojeno letectvem, nutno doznati, že „výjimky“ francouzského generála budou příliš časté.

Generál Falkenhausen chce z předvoje míti jen „zabezpečující oddíl nejnnutnější síly, podřízený veliteli celku, pro nějž pracuje“. Později uvidíme, že požadavek generálův, pokud se týká síly předvoje, je příliš absolutní, kdežto názor, aby byl předvoj podřízen celku, byl přijat.

Oba autoři měli na mysli spíše předvoj taktický. O předvoji strategickém píše ve spise „De la conduite de la guerre“ maršál Foch na několika místech (str. 64, 297 a j.). Pokládá opatření Moltkova, pokud se týká užití krycích prvků a „avantgardy“, za málo vydatná a dokazuje účelnost, ba nutnost velké strategické armádní avantgardy, složené ze všech zbraní, podřízené přímo vrchnímu veliteli avantgardy, jež by opatrovala zprávy, chránila celek armády, započínala boj a objasněnou situaci umožňovala hlavnímu veliteli účelně zasaditi vojska valného voje k rozhodujícímu výsledku.

Vždy znovu a znovu se dovolává zejména operace Napoleonovy v r. 1806 (též 1805, 1809), v níž vidí možný vzor pro užití moderního předvoje.

Do světové války nebyla otázka rozhodnuta a užívání velkých smíšených předvojů bylo obvyklé. (Viz válku r. 1905).

Předvoj měl nejen chrániti a zpravovati velitele celku, nýbrž bylo i jeho povinností, aby umožnil jednotce, již chránil, rozvinouti se na celé přikázané frontě, a zajistiti jí význačné důležité body pro výhodné zahájení boje. Avšak předvoj sám přestal existovati, jakmile valný voj zasáhl v akci. Jednotky, jímž dosud velel velitel předvoje, vrátily se pod pravomoc svých organických velitelů, a velitel předvoje velel jen oddílům, jejichž byl normálním velitelem.

⁵⁾ Třeba si uvědomiti, že se divise teprve rozvíjela po zprávách o boji, které zaslal předvoj.

II. Dnešní předvoje.

a) Všeobecné podmínky dnešní války:

Dokonalou státní správou, rozkvětem hospodářským a vymoženostmi průmyslovými bylo umožněno postavit do pole vojska neobyčejně početná, vpravdě ozbrojené národy, vyzbrojiti je a zásobovati.

Válka je vedena větší a větší měrou stroji a technika vytvořila i novou zbraň — letectvo.

Tři hlavní činitelé tedy mění vzhled dnešní bitvy a způsoby užití vojsk, totiž:

1. početní stavy,
2. palebné zbraně,
3. letectvo.

S hlediska těchto tří činitelů si všimněme dvou základních hodnot, jež má velitel na zřeteli, totiž

- a) prostoru a
- β) času.

a) **P r o s t o r.** Milionových mas ozbrojeného národa nelze organisovati v jedinou armádu (jako na př. Napoleon vedl svou „Velkou armádu“, nýbrž skoro vždy v několik armád. Obrovská tato tělesa jsou ovšem těžkopádná a úzkostlivě se snaží neodkrýti protivníkovi svého boku. Instinktivně se snaží spojití svá křídla, zaplniti mezery a opřít se o nepřekročitelné překážky (moře, hranice sousedních států).

Mimo to jsou moderní palebné zbraně tak neobyčejně výkonné, že vojska jsou nucena rozstříknouti se v terénu, ukazovati se co nejméně, t. j. použití útvarů velmi řídkých.

Proto nyní může terén pojmouti vojska mnohem méně než dříve.

Fronty bitev minulého století (Waterloo $4\frac{1}{2}$ km, Hradec Král. 12 km) byly sotva jako prostor, na němž dnes bojuje divise.

T a k t i c k é d ů s l e d k y. Kdyby tedy dnes pochodovala divise v jediné koloně, rozvíjela by se v bojové útvary velmi dlouho. Kromě tohoto důvodu je třeba pamatovati na protivníkovo letectvo, jemuž by taková masivní, snadno pozorovatelná kolona byla vhodným cílem.

Vojska tudíž pochodují proudy malými, ale četnými, aby byla bezpečnější před nepřátelským letectvem, aby se rozvíjela k boji rychleji.

Proto velitel musí záhy rozhodnouti o pochodové sestavě svých vojsk, neboť často nebude možno provésti v ní před bojem potřebné pronikavé změny.

C e n a v z d á l e n o s t i (jako prostředku zajišťovacího) ovšem se zmenšila, protože se donosnost dělostřelectva neobyčejně zvýšila. Kromě toho, má-li nepřítel hojnost jezdeckta opatřeného obrněnými auty, nebo má-li tankové divise (Francie), může napadnouti protivníka i velmi vzdáleného. Vzdálenost však pozbyla ceny ještě letectvem, které proletí dráhu 100 km za hodinu.

Letectvo způsobilo největší změnu ve vedení války tím, že ji s plochy přeneslo do prostoru o 3 rozměrech.

β) Pokud se času týká třeba uvést dva hlavní poznatky: příprava k bitvě trvá velmi dlouho i přes způsob, jímž vojska pochodují; i slabé síly, dobře umístěné v terénu, opatřené hojnými palebnými

prostředky a municí, mohou dlouho odporovati silnějšímu protivníkovi.

První poznatek, byť se i zdál paradoxní, vyplývá ze zkušenosti, že moderní bitevní prostředky vyžadují k účelné a dobré součinnosti velmi důkladného spojení jednak velitelstev a vojsk, jednak jednotlivých zbraní.

Pokud se týká hodnocení druhů vojsk, je třeba přiznati pěchotě prvenství. Jejím nejdůležitějším pomocníkem je dělostřelectvo.

Jezdeckto bylo letectvem zatlačeno do pozadí a lze říci, že v boji jezdeckta již není. Jezdeckto sesedne s koní a bojuje jako pěchota. Pozbylo téměř svého útočného charakteru, který mělo až do světové války, protože již není ataky.

Jeho výzbroj se změnila, neboť hlavní její zbraní již nejsou šavle a pika, nýbrž kulomet. Jezdeckto se v bitvě změnilo z činitele pohybu v činitele palby.

Třeba se ještě zmíniti o doplňku výzbroje pěchoty, který vznikl zákopovou válkou. Jsou to obrněné vozy, které svými pancíři způsobily, že lze překážky překročiti a rozhodnouti boj ve volném prostoru. Naše armáda jich téměř nemá.

b) Důsledky pro velitele se stanoviska zajištění.

1. Předvoj strategický.

a) Předvoj hlavního velitele (t. j. předvoj branné moci).

Netřeba hrubě odůvodňovati, že by takový předvoj byl výjimkou, které lze užiti jen tehdy, jsou-li společné hranice obou protivníků poměrně krátké (na př. SHS—Itálie, Polsko—Rumunsko). Pak by bylo snad také možné, že by hlavní velitel chránil nastupující branné síly společným velkým armádním předvojem. Za takový by mohla býti pokládána vojska mírová některých států (Francie, polní armáda) se zřetelem k „ozbrojenému národu“.

U nás, a zejména nyní se takového předvoje sotva použije.

β) Předvoj armády.

Jest otázka, platí-li pro velitele armády požadavek maršála Focha — strategický předvoj — ještě dnes.

Předpokládejme u nás armádu o 5—6 pěších divisích, 1 jezdecké brigádě s příslušným dělostřelectvem, letectvem a ostatními zbraněmi a službami; tato armáda se shromáždila čelem k nepříteli, a jsouc proti nepříteli kryta obvyklými prvky krycími (ve válkách napoleonských tomu říkali předsunutý sbor), chce se dáti na pochod.

Pro armádního velitele jsou dvě hlavní alternativy: buď se podaří jeho agentům, krycímu učenění, letectvu nebo jezdecktu přinést mu četné a cenné zprávy o nepřátelských úmyslech, síle a soustředění, a on pak jde více méně najisto, nebo těchto zpráv nemá.

Co učiní v druhém případě?

Lze předpokládati, že fronta jeho armády je široká 30—40 km (3—4 divise v první linii po 10 km). Chce získati zprávy, současně však též si zajistiti volnost jednání a nutný čas pro sestavu, kterou by chtěl po zprávách utvořiti.

Vyšle snad kupředu jen své jezdeckto? Jezdecká brigáda, má-li 3 jezdecké pluky, se rovná asi jednomu a půl praporu pěchoty; s cyklisty a event. ženijní rotou lze ji odhadnouti na 1 pěší pluk s malým dělostřelectvem.

Je zřejmé, že brigáda na této frontě rozstříknutá je clona nepatrně pevná, která skoro nemá útočné průbojnosti.

Velitel armády bude moci spoléhati jen na zprávy, avšak bezpečnosti a času by mu mohla poskytnouti jen vzdálenost, jezdecko samo poskytnouti jich nemůže.

Aby jezdecko bylo silou, musí jednati soustředěně. Avšak z centrálního umístění nemůže chrániti hlavní voj doprava a doleva na šířku 20 km.

Velitel armády může zlepšiti věc, zesílí-li jezdeckou brigádu několika hraničářskými prapory, nebo pošle-li kupředu celou pěší divisi. I kdyby se stav síly zlepšil, nemohou se zlepšiti stav a podmínky velení.

Velitel armádního tělesa naprosto nemůže účinně veleti své jednotce rozložené na frontě tak široké.

Sledujme dále činnost velké jednotky vysunuté kupředu jako všeobecný předvoj.

Narazila na nepřítele a navázala dotyk. Čára, na níž nepřítel stojí, je zajištěna. Podaří-li se zajmouti nepřátelské vojiny, lze předpokládati, že zjistíme i některé podrobnosti o nepřátelském ordre de bataille.

Valný voj armády je však více méně vzadu. Bude sotva moci účinně zasáhnouti za několik hodin.

Zpozoruje-li nepřítel tuto okolnost, nic mu nebrání, aby zničil předvoj, jež má před sebou.

Armáda bude ovšem zeslabena o jednu pěší divisi, nebo o zesílenou jezdeckou brigádu.

Jest však ještě otázka, může-li armáda započítati bitvu bez delší přestávky potřebné k nutným přípravám, hned, jakmile přišla v dosah protivníků, či je-li zapotřebí, aby se dříve na jistou dobu (třeba na několik hodin) zastavila a připravila k akci.

Zdá se, že nastane druhý případ. Armáda jest těleso ohromné a velmi složité a její postup v akci je těžkopádný a vyžaduje mnoho času a dobrých podmínek, aby byl dobře proveden.

Pokud trvá tato nutná zastávka, má armádní předvoj zajistiti bezpečnost valnému voji.

Mohou velitelé vyšších jednotek spoléhati na armádní předvoj? Nelze kategoricky říci ne, neboť rozhoduje povšechná situace a hlavně chování nepřítelovo. Jisté je, že čím méně zpráv obdrží, tím větší bude nejistota; čím větší tápání, tím nutnější bude pro velitele vyšších jednotek, aby reagoval na tuto temnotu zpráv, a pak zajistí se ještě sami.

Jejich zajišťovací oddíly budou zajisté rozličně silné a rozličně sestaveny: může to býti též jedna celá disposiční jednotka, krátce bude to předvoj nebo budou to předvoje armádního tělesa. A tak vidíme, že armáda nejprve angažovala svůj předvoj, pak armádní tělesa angažovala své předvoje a teprve potom by došlo na valný voj. Kdyby to v prvním případě byla jedna pěší divise, lze počítati, že by předvoje armádních těles byly rovněž asi jedna pěší divise; vidíme, že by armáda, shora uvedená, vyplývala na své zajištění směrem k nepříteli dvě velké jednotky z pěti (nehledě na zajištění bočnou). To se jistě nesrovnává se zásadou o soustředění sil.

Armádní velitel tedy použije všeob. předvoje pro zajištění své armády jen velmi zřídka. Budou to případy zcela zvláštní, na př. zajištění přechodu přes řeku, soutěskou ap., kdy fronta armády je velmi zúžena a hloubka její značná. — Utvoří svou sestavu budou-

cího boje velmi brzy, a nečeká na zprávy, mnohdy velmi kusé a povšechné, řídě se svou úlohou a terénem, na němž má operovati, t. j. armáda se bude kryti již svou sestavou.

2. Předvoj taktický.

Vyšší jednotka.

Předpokládejme, že je pěší divise včleněna a že je na pochodu proti nepříteli, že není všeobecného armádního předvoje a že pěší divise se samy zajišťují. Veliteli stavějí se před oči hlavně tyto problémy: úloha, kterou dostala divise, kde a jak daleko je nepřítel?

Na tyto otázky je mnoho odpovědí, přece však lze zhruba vyčíslit hlavně tyto případy:

a) Velitel divise se dozví, že nepřítel je blízko, že je v posici a tudíž připraven k obraně. Oceniv terén podle mapy, může tedy rozhodnouti o útočných cílech své divise. Podle své řídicí myšlenky stanoví plán manévru a utvoří sestavu, která se v podstatě již nezmění.

Tato sestava, byť se v ní s počátku pohybovaly jednotky útvarů postupovými, nebude změněna, ani až jednotky přejdou v útvary útočné.

Divise pak již není učleněna v předvoj, valný a zadní voj, nýbrž generál velí dvěma i více skupinám (později útočným skupinám), jež své síly rozdělí ve dva i více sledů (P-I-1 odst. 720).

V takém případě není předvoje v pravém slova smyslu.

Zprávy o nepříteli dodají výzvědné prvky (kolonní eskadrona, cyklisté, pěší hlídky a pod.). Poněvadž je nepřítel ve zřejmé obraně, nehrozí divisi, když se chystá k útoku, nebezpečí se strany nepřítelovy.

β) Je-li nepřítel daleko, avšak dosud nepostupuje, velitel divise — podle okolností — vyšle kupředu jen smíšený přezvědný oddíl (a lektectvo, má-li je), aby jej zpravoval o terénu (komunikacích) a nepřátelských lehkých prvcích. Kdyby se bylo obávali nájezdu sil nepřátelského jezdecktva, zesíleného obrněnými auty a cyklisty nebo tanky, tu by velitel pravděpodobně chránil svůj postup (podle šířky pochodového pásma a komunikací) buď jedním předvojem nebo několika předvoji, jež by měly nejen zpravovati, nýbrž též bojem chrániti valný voj divise (neboť na tento úkol smíšený přezvědný oddíl divise nestačí) a zaručovati nerušený pochod vpřed.

γ) Předpokládejme, že se protivníci pohybují proti sobě.

Divise může pak dostati úkol buď prostě postupovati proti nepříteli, buď přijíti na některou důležitou posici před nepřítelem, nebo konečně zmocniti se posice, které již nepřítel dosáhl nebo pravděpodobně dosáhne dříve než strana vlastní.

Veliteli divise jde vždy o to, aby nabyl včas zpráv, aby si zajistil převahu nad nepřátelskými slabými silami, které by se mu snad postavily na odpor, a aby měl tak zajištěn nerušený pochod vpřed.

Není-li jeho postupové pásmo příliš široké, lze předpokládati, že kolonní eskadrona bude s to, aby zajistila celý pochodový prostor divise a zaslala potřebné zprávy.

Podle toho by se mohlo souditi, že velitel divise se spokojí vysláním smíšeného přezvědného oddílu (S. P. O.) na jistou vzdálenost kupředu tak, aby podle zpráv, jež obdrží od svého jezdecktva

a z ostatních stran (od armádního velitelství, letectva), zařídil, čeho je potřeba.

Toto opatření by snad vskutku stačilo za jistých okolností (viz první případ: v přehledném terénu a v době, kdy letectvo může dobře pracovati), ale ne vždycky.

Nestačí však skoro nikdy v případě druhém, kdy je nejen zapotřebí jednati rychle (dosíci cíle před nepřítelem), nýbrž též míti dosti síly ku provedení dané úlohy.

S. P. O. je rychlý, ale ne silný, pěší divise je jistě silná, ale je to těžkopádná masa bojovníků, které nelze vždy přivést v pravý čas na určené místo.

Ostatně ani nepřítel nepřijde obyčejně se všemi silami (jež může soustřediti) na určenou pozici současně.

Velitel divise bude nucen použiti zvláštních sil, aby zajistil celek a současně jimi zabezpečil zdárné provedení dané úlohy tím, že vyše předvoj rozličně silný, který tuto skoro samostatnou úlohu provede.

Bude-li tomuto předvoji veleti jediný velitel (organická jednotka) či více velitelů (několik jednotek na sobě nezávislých), bude záležeti na šířce pásma a terénu.

Tato jednotka, určená za předvoj (obyčejně čtvrtina divis. pěchoty s dělostřelectvem), se skládá ze všech zbraní; je to smíšená avantgarda jako v dobách napoleonských a pozdějších, avšak svým určením se zřetelně liší od avantgard tehdejších. Kdežto dříve bylo vysílání avantgard schematické, jde zde především o zvláštní případ, kdy je třeba někam dojíti za určitou dobu, čehož nelze vykonati se všemi silami.

Dříve býval předvoj vyslán armádou neb alespoň armádním sborem (tedy tělesy ještě těžkopádnějšími než dnešní divise), a byv určen pro ochranu celku, musil míti výhodu 12—24 hodin; nyní armáda zpravidla nedává tento úkol svému předvoji, nýbrž vyšším jednotkám, z nichž se skládá; ty úlohu řeší, ovšem jinak než v dobách velkých smíšených avantgard.

S tím souvisí i rozdílné způsoby voje, bývalých předvojů a dnešních. Bývalý velký smíšený předvoj byl samostatný na pochodů a často i v boji, umožňuje veliteli celku svým frontálním zasažením obchvatné manévry hlavní silou; dnešní předvoj působí v postupovém pásmu divise, jsa spojen s předvoji sousedními a přestává existovati, jakmile velitel celku vydal rozkaz pro akci celé divise.

Obraz se poněkud změní, uvažujeme-li o případě třetím.

Nepřítel je v pohybu na vzdálenost nepříliš velikou podle dosavadních zpráv, avšak překročil již čáru, jež byla divisi cílem. Jde tedy veliteli divise v tomto případě o útok.

Co učiní? Vyše jen S. P. O., aby zjistil, kam až nepřítel došel, a aby tak za S. P. O. rozvinul divisi k útoku, či vyše — jako v předešlém případě — předvoj (předvoje) značně silné, aby napadly protivníka a dobyly míst, určených za cíl divise?

V prvním případě se vydává v nebezpečí, že jeho S. P. O. bude bez jakéhokoliv užitku smeten silami protivníkovými, což může míti pro celek nepříjemné následky; v druhém případě vkládá značné své předvoje do podniků velmi nejistého a budou mu chyběti při útoku celé jednotky, kdyby se jim nepodařilo s úspěchem se zbýti svého úkolu. — Jestliže totiž tyto předvoje narazí také na předvoje, pravděpodobně se zastaví nebo postoupí jen málo. — Narazí-li však (v dalším průběhu akce) na valné síly protivníkovy, bojují delší

dobu menší síly proti převaze protivníkův a vydávají se v nebezpečí, že podlehnou.

Veliteli divise však nešlo ani o čas ani o posici, které ještě mohl dosíci (jako v případě druhém), nýbrž o útok na posici, kterou již má nepřítel, a tak by vydal své předvoje ztrátám zcela zbytečným.

Co tedy učiní? Myslím, že mu dostačí kromě S. P. O., jenž pracuje pro něho jako zpravodaj, vyslati pro každý proud pochoduující divise, předvoj jisté síly pro přímé zabezpečení celku. Tyto oddíly musí býti tak silné, aby donutily nepřítele se rozvinouti a aby jej zdržely, pokud divise nezačne svůj útok.

Narazí-li divise na nepřátelské předvoje, lze míti za to, že je sežene s pole dříve, než se nepřátelské valné síly budou moci připravit k houževnaté, organisované obraně. V každém případě lze předpokládati, že je lépe, má-li velitel útočnou myšlenku a priori, okamžitě zasáhnouti převahou než drobiti své síly a zasazovatí je po částech ve více méně dlouhých časových mezerách.

Jestliže se tedy v tomto případě nelze obejít bez předvoje, je třeba pečlivě jím hospodařiti a nevydati na ochranu více sil, než je nezbytně třeba, neboť úloha v tomto případě je podřadnější než v případě druhém. Je to vždy jen úloha ochranná a bojová jen potud, pokud je třeba ochranu bojem provésti.

Kdyby v těchto třech možnostech šlo o divisi samostatnou, velitel by jednal, jako je-li divise včleněna, jen by ovšem byl předvoj ještě důležitější a měl by nejen umožniti hlavní síle přípravu k boji, nýbrž též, poutaje nepřítele, zastříti a umožniti eventuální obchvatný manévr hlavních sil do nepřátelského boku.

c) Z á v ě r.

Není již schematických velikých smíšených avantgard. Změněnými podmínkami boje se změnila i praxe v používání předvojů. Nelze chrániti veliké jednotky jediným předvojem, jakmile akční pásmo její je širší než kapacita výkonnosti velení jednotky, jež je předvojem. Tohoto pravidla lze užiti všeobecně.

Nelze však předvojů zcela zrušiti, protože velitel nemá vždy bezpečných zpráv, na pochodu je často třeba přemoci slabé síly nepřátelské, které by donutily jednotku, aby se rozvinula, nebo by aspoň způsobily ztrátu času; potřebuje vždy jisté doby, aby zasadil svou jednotku. Nemůže svěřiti tyto úkoly jen jezdecktvu, protože nemá jezdeckta tak silného.

T. ř. lehké divise franc. (tankové divise) čsl. armáda nemá.

Nezbývá tedy než zajistiti se prostředky, jež máme, a z těch jsou předvoje nejjistějším prostředkem.

Úhrnem mají moderní předvoje tyto úkoly:

- a) chrániti hlavní voj před překvapením;
- b) zajistiti veliteli čas a terén;
- c) přemoci slabý nepřátelský odpor, aby byl zajištěn nepřetržitý pochod. Jejich činnost jest vždy podřízena činnosti valného voje, kterému mají usnadniti splnění jeho úlohy.

III. Jak bojuje předvoj: mechanismus pohybu.

Předpokládejme pěší divisi na pochodu proti nepříteli v pásmu širokém 8—10 km ve 3 pochodových proudech. Lze předpokládati, že kromě eskadrony pro celek vyloučily proudy úhrnem asi 2—3

prapory předvojů a ženijní vojsko, jimž je přidáno podle potřeby dělostřelectvo.

Podle rázu krajiny, vzdálenosti od nepřítele, úkolu, a p., budou prapory předvojů buď pochodovati v praporních pochodových proudcích nebo rozvinuty (v rotách, četách a p.) až na šířce 2 km. Vždy však vyšlou potřebný počet hlídek, které mají prohledati pásmo činnosti, určené příslušnému předvoji. Velitelé předvojů ovládají své jednotky rozkazy a posunují předvoje s posice do posice, vkládající do pohybu zastávky podle rozkazů velitele divise.

Ža předvoji se pohybuje valný voj ve vzdálenosti, jež se mění podle terénu a podle vzdálenosti od nepřítele (donosnost nepřátelských děl). Kdežto při značné vzdálenosti od nepřítele nemusí se velitel vyšší jednotky, jenž řídí pohyb všech jejích částí, obávat srážky s nepřítelem, mohou předvoj i valný voj současně opustiti přirozené čáry v terénu.

Změní-li se pochod za přibližování, jsou předvoje prvním sledem celku a valný voj je dalšími sledy a pak zastávky předvoje na přirozených liniích terénních, jež divisionář označil za postupné cíle, jsou delší, neboť předvoj zpravidla neopustí hřbet, dokud přední část hlavního voje nepřijde na protější svah. Tímto způsobem je velitel bezpečen, že nezačne boj za nepříznivých podmínek.

Celek se podobá pohybům housenky píďalky.

Vstoupí-li předvoj v akci, je pro první dobu podporován svým dělostřeleckým oddílem, vede po jistou dobu boj, nebo dobude úspěchu a p. Naváže tedy styk s nepřítelem.

Jestliže se velitel divise později rozhodl útočiti celou divisi, pak ovšem nemůže spoléhati na prapory předvoje, které jsou v boji, a proto vydány.

Nemohou za nepřátelské palby provésti bočné přesuny, aby zúžily svou frontu (která je příliš široká pro snahu obsáhnouti celé pásmo činnosti jednotky, pro niž předvoj pracuje). Nelze jim též veleti.

V normálním případě tedy budou prapory předvoje vždy překročeny a přejdou do zálohy.

Dělostřelectvo, jež je podporovalo, dostane přiměřený úkol v nastávajícím všeobecném útoku.

Zdá se, že se způsoby boje lineárního znovu uplatňují v moderním rouše.

Obavy, že by předvoj mohl začíti bitvu způsobem málo vhodným, jsou skoro zbytečné, protože celek bude zasazen bez ohledu na chyby předvoje.